

III RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 110 (20).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 6. detsembril 1927. a.
kell 17.

Kokku on tulnud 89 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, siseminister **J. Hünerson**, sõjaminister **N. Reek**, haridusminister **J. Lattik**, kohtuminister **O. Tief**, põllutöominister **O. Köster**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**.

Päevakord:

1. Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse muutmise seadus nr. 3 — rkl. A. Rei ettepanek.
2. Linnade ja alevite maaga varustamise seadus — III lugemisel.
3. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
4. Riigi põlevkivitööstuse põhimäärus — III lugemisel.
5. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
6. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
7. Rahva tervishoiu korraldamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
8. Riigi tööstustevõtete, ärikohtade ja viljapuuadeade omanduseks andmise seadus — II lugemisel.
9. Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõidu seadus — II lugemisel.
10. Riigi 1918./19. a.a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.
11. Riigi 1920. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.
12. Riigi 1921. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**, pärast esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 17.15 min.

Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse muutmise seadus nr. 3.
— rkl. A. Rei ettepanek.

2. Linnade ja alevite maaga varustamise seadus — III lugemisel.
(Vaata tekst protokollnr. 105 (15), veerg 604—617; pr. 108 (18), veerg 718—722; pr. 109 (19), veerg 726—732.)

J. Voimani (stp) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega seaduseelnõu anda sotsiaalkomisjoni.

Maakomisjoni aruandja **V. Vessart**. Seaduseelnõu pealkiri ja § 1 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.
(§ 2.)

A. Jürman (põl): Teisel lugemisel võeti § 2. juurde viimne lõige, kui parandus. Pärast selgus, et sellel kujul parandus küllalt otstarbekohane ei ole ja esitati sellele parandusele vastavalt uus parandus iseseisva paragrahvina. Sellepärast teen ettepaneku, § 2. hääletada kahes osas, et oleks võimalik kustutada eraldi hääletamisel § 2. viimne, see on kolmas lõige, sest § 3^b käsitab sama mõtet vastuvõetavamal kujul.

Juhataja **R. Penno**: Hääletamisele tuleb kõigepealt § 2. viimne lõige. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 kolmas lõige tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 2. kolmanda lõiketa. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2. kolmanda lõiketa vastu võetud.

Aruandja **V. Vessart**: (§ 3.)

Komisjoni nimel teen ettepaneku, § 3. kustutada, sest teisel lugemisel võeti vastu § 3^a, mis käsitab sedasama, mis § 3. ning on täiendatud vastavalt § 5. ettevõetud muudatusele. § 3. on ülearune sel juhtumisel, kui § 3^a vastu võetakse.

Juhataja **R. Penno**: Panen § 3. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 tagasi lükatud.

M. Juhkam (töer): § 3^a teise lõike järgi lähevad maad, mis järele jäänud pärast eraldamist, ühes riigile kuuluvate päraldistega pärast kava kinnitamist vastava omavalitsuse omanduseks. Lugu on aga nii, et terve rida lepinguid, mis põllutöoministerium on

sõlminud, niihästi maade, kui ka päraldiste müügi suhtes. Neis lepingutes ma ei tea kas kõigis, aga vähemalt ühes osas lepingutes leidub punkt, mille järgi maa või päraldis jääb põllutöoministeeriumi omanduseks kuni ostuhinna lõpliku tasumiseni. Tasumine on pikaajaline, 24—36-aastaline. Paragrahvi järgi ei ole selge, kuidas sarnaste maade ja päraldistega jääb, mis müüdüd, kus aga lepingus vastav punkt sees. Ma sooviksin, et härra põllutööminister või aruandja enne paragrahvi hääletamist annaksid seletuse, millest siis Riigikogu liikmed vastava järelduse võivad teha. Siin on mõeldavad mõnesugused lahendused, näiteks see tee, kus põllutöoministeerium annab lepingud omavalitsustele üle ühes õiguste ja kohustustega. On aga mõeldavad ka teised võimalused.

Põllutööminister O. Köster: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Juhkami poolt ülestõstetud küsimus on oluline küsimus. Kuid ma arvan, et see paragrahv õieti kolmandate isikute huve päraldiste suhtes, mis riigi poolt neile müüdüd järeelmaksuga, maa üleminekul vastavale omavalitsusele kuidagi ei riiva, ning et lepingu üleandmise kord nähakse ette vastavate määruste alustel. Praegu on osa hooned, mis asuvad käesoleva seaduse alusel linna või alevi omanduseks minevatel maadel, põllutöoministeeriumi poolt müüdüd kolmandatele isikutele tingimustel, et hoonete väärtuse tasumine sünnib pikaajaliselt ja et hooned kuni hinna lõpliku tasumiseni jäävad riigi omanduseks. Seaduse § 2. määrab aga, et „Ühes maadega annab põllutöoministeerium üle ka kolmandate isikutega sõlmitud maade või ehituste tarvitamise lepingud ning vastav omavalitsus astub põllutöoministeeriumi õigustesse ja kohustustesse.“

Kuid seaduseelnõu § 7-da alusel kaotavad maksvuse, alates 1. maist 1930. aastast, ainult maade kasutamiseks kolmandate isikutega sõlmitud lepingud, kuna ehituste tarvitamise kohta sõlmitud lepingud jõusse jäävad ja vastav omavalitsus põllutöoministeeriumi asendab.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3^a vastu võetud.

§ 3^b ning §§ 4—8 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 9.)

J. Voiman (stp): Motiividel, millised II lugemisel ette kandsin, teen ettepaneku, § 9. teises lõikes kolmandas ja neljandas reas välja jätta sõnad: „või kui maakasutaja loobub vahekorra lõpetamise tagajärjel maid tarvi-

tamiseks võtmast omavalitsuse poolt määratud tingimustel.“

Aruandja V. Vessart (lõpusõna): See ettepanek oli juba II lugemisel arutamisel ja arutati seda ka maakomisjonis, kuid maakomisjoni enamus ei saanud seda vastu võtta, ja maakomisjoni nimel ei saa mina selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. § 9. tuleb hääletamisele komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 9 vastu võetud.

§§ 10—16 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

3. Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
(Vaata tekst protokoll 101 (11), veerg 458; pr. 103 (13), veerg 529—538; pr. 109 (19), veerg 732—740.)

Hariduskomisjoni aruandja **L. Raudkepp.** Seaduseelnõu pealkiri, sissejuhatus ühes § 14 ja § 15 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 16.)

J. Voiman (stp): Samadel motiividel, millised ette kandsin II lugemisel, teen ettepaneku, § 16. esimene lõige võtta järgmiselt: „Kultuurkapitali tuludest läheb 80% sihtkapitalide kasuks, kuna 20% jääb Vabariigi Valitsuse käsutusse, mida ta tarvitab kultuurkapitali nõukogu ettepanekute ja sooviavalduste kohaselt.“

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 16 hääletamisele esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 16 vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

4. Riigi põlevkivitööstuse põhimäärus — III lugemisel.
(Vaata tekst protokoll 109 (19), veerg 740—756.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman.**

Seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 4.)

L. Johanson (stp): Kordan teisel lugemisel tehtud parandust, võtta juurde teine lõige: „Riigi põlevkivitööstuse töölistel on pensioni ja toetuseõigus „riigiasutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioniseaduse“ alusel („R. T.“ nr. 23 — 1926. a. sead. nr. 20).“ Motiivid on ette toodud teisel lugemisel.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Poolt on antud 32 häält, vastu 41 häält, erapooletuid 2, seega on rkl. Johanson'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 4 vastu võetud.

§§ 5—9 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 10.)

E. Sulg (rhv): Teisel lugemisel esitasin käesoleva § 10. kohta ettepaneku juhatusel muudatuse kohta, missugune ettepanek aga tagasi lükati. Kui vastu vaieldi minu ettepanekule, siis toodi peajaslikult seda ette, et direktorid ei olla vastastikku kätt andnud. Seda ei saa ma oluliseks vastuväiteks pidada. (Vahelhüüe L. Johanson'i, stp poolt.) Teie ärge alati segage, see on Teil krooniliseks muutunud. Nüüd tuleks asja sisuliselt võtta. Kui nüüd vastastikuseid käeandmisi ei olnud, siis on igapähele teada, et sarnased asjad on valitsuse poolt likvideeritud, ja kui tulevikus peaks seda veel ette tulema, siis on selleks võimud, kes seda lahendavad.

On raske ette kujutada, et riigi ettevõtetes mindaks kaugemale, kui eraettevõtetes. Näiteks aktsiaseltside kohta on teada, et seal on tegemist kolmeliikmelise juhatusel. Üksikute juhtumistel on teada, et juhataja kõrval määratakse asjaajaja-direktor, kuid tal ei ole täit juhataja funktsiooni, ja seda ei saaks ka soovitavaks pidada, sest juhataja oleks igatahes järelevalve mõttes, et ettevõtte huvid saaksid õiglaselt ja korralikult kaitstud. Kui aga tahetakse juhataja hoopis ära jätta, siis kujuneks asi niimoodi, et meil oleks põlevkivitööstus, kel oleks asjaajaja-direktor ja nõukogu. Sellejuures võiks aga väga palju raskusi ette tulla, sest seal on suured summad otsustamisel, ja kui nõukogu asub juhatusel asemel, siis on see raske aparaat, sest ei ole võimalik põlevkivitööstuse asjaajaja-direktoril alati nõu pidada nõukoguga ja sarnasel viisil toimida, nagu juhatus eraettevõtetes teeb. On ju muidugi võimalik kõikipidi teha, aga tähtis on, et katsutakse ette näha, mis selle tagajärjed on. Kuna siin suurte summadega meie oludes tegemist on, siis kordan oma

rühma nimel seda ettepanekut, ja kes selle asja peale asja enese huvides vaatavad, need kõik saavad aru, et siin ei ole tegemist tähtsusetu küsimusega. Seda ettepanekut ma ei hakka ette lugema, kuna see viimane kord siin alles tehti, ning usun, et see on kõigile tuttav.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Teisel lugemisel vaidles härra aruandja kollegiaalse juhatusel vastu. Ma tahaksin mõne aruandja väite vastu vaielda. See on õige, et omal ajal põlevkivitööstusel oli kollegiaalne juhatus, kes omavahel hästi läbi ei saanud. Kuid härra aruandja teab ka seda, et ma selle nähtuse likvideerisin üsna ruttu.

Millega kuidagiviisi leppida ei saa, on aruandja väide, nagu ei võiks üks juhatusel liige muud teha, kui ainult järelevalvet teostada. Meie põlevkivitööstuse olukorra juures on sarnane väide täiesti vildak ja ei kannata arvustust välja. Just ümberpöörult, juhatusel liikmed peavad peale järelevalvet teostamise ka midagi muud tegema, et mitte ei tekiks olukord, nagu omal ajal, kus igal direktoril küllalt tööd ei olnud ja omavahelised lahkarvamised ülekaalu kippusid võtma. Kui aga juhatusel liikmete vahel tööjaotus otstarbekohaselt läbi viidud, siis ei juhtu seda. Nii on üks kommertsdirektor, teine tehniline direktor, kolmas juhatab arvepidamist j.n.e. Igalühel on oma kindel kompetents olemas, kuhu teine juhatusel liige ennast ei sega. Selle kõrval on kompleks küsimusi, mis kollegiaalsele otsustamisele kuuluvad. Sarnane töökord on valitsemas eraettevõtetes. Meie oludes ja põlevkivitööstuses oleks ta, minu arvates ainuke mõeldav seisukord. Muidugi, meie võime ju seda teha, et usaldame 350 miljonit riigi raha ühe isiku kätte. Kujutame nüüd ennast väljaspool seda seisukorda, võtame asja puht inimlikult. Missugused suured nõudmised selle isiku iseloomu kohta peame üles seadma? Esiteks peab tema olema arenenud üle keskmise inimese tasapinna, peab olema inimene, kes väga objektiivne on, kes selge pilguga, väga mitmekülgne ja väga tegev, kiire otsustamisvõimega. Ja kui tal nüüd kõik need omadused on, aga kui ta selle juures on sarnase iseloomuga, et arvab, et ainult see õige on, mis tema arvab ja teeb, siis võib asi väga kergesti viltu minna. Ja siis võib juhtuda, et tema tahab kõik ise otsustada, kisub kõik töö oma kätte. Kui ta siis veel tööstuse asukohas ei ole ja telefonitoru kaudu hakkab tööstust juhtima, siis mina tänan küll selle lõbu eest. Tagajärgi saate siis väga valusasti tunda.

Teisel lugemisel küsis härra aruandja: kuidas oleks lugu kollegiaalse juhatuse juures, kui juhatuse asukohaks Tallinn. Kas siis kõik peavad Tallinnas olema? Mina ütlen, et aitab sellest, kui kommertsdirektor Tallinnas on. Kuid ka tema peab Kohtlas käima, kus lõviosa tegevusest. See on täiesti loomulik. Tallinnas on ainult minimaalne osa tegevusest. Tallinnas sünnib müük. Suuremate tarvitajatega on müügilepingud pikema aja peale. Ja välismaale müüki ei ole ka igapäev. Meie nägime, et omal ajal püüti head osa riigi põlevkivitööstuse kontoritööst Tallinna koondada. Minul tuli vastupidises suunas asja liikuma panna. See on mul korda läinud, ja mina arvan, et see võib häid tagajärgi anda.

Kõike seda olukorda arvesse võttes arvan mina, et meie teeksime suure vea, kui meie kollegiaalset juhatust vastu ei võta. Mina olen kindel, et ei lähe kaua aega, kui oleme sunnitud põhikirja uuesti parandama hakkama ja kollegiaalse juhatuse sisse seadma.

K. Virma (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil armastatakse rääkida, et meie peame oma riiklikke ettevõtteid seadma samale alusele nagu eraettevõtteid, kes juhataja seavad oma ettevõtte etteotsa j.n.e., ja et meie oma ettevõtetele ka muudel tingimustel annaksime samasugused õigused ja paneme nende ettevõtete peale samasugused kohustused nagu eraettevõtetes seda näeme. Kui aga tegelikult vaatame, kuidas tegutsevad meie riiklikud ettevõtteid, siis peame ütleva, et meie veel kaugeltki ei ole niisugusel astmel, et meie võiksime rääkida, et riiklikkude ettevõtete asjaajamine ühtlane oleks eraettevõtetega. Härra kaubandus-tööstusminister mäletab vast, kuidas põlevkivitööstuse asjaajamise korraldamise asi käis. Seal kirjutas valitsus isegi raamatupidamise ette, ma ütlesin — isegi missugusel toolil raamatupidaja istuma peab, oli ette kirjutatud! (Kaubandus-tööstusminister K. Kornel: See ei ole õige, härra Virma!) Härra minister, ma tõin selle piltlikult ette, aga õige on ometi see, et Teie valitsuse kaudu lasite põlevkivitööstuse raamatupidamise ette kirjutada. Kas teie saate või tahate tõendada, et eraettevõtetele mõnesuguse asutuse poolt asjaajamine ka nii ette kirjutatakse nagu põlevkivitööstusele? Meil on riiklikkudes ettevõtetes palju teistsugusem sisemine kord kui eraettevõtetes, ja ma ei usu, et see seal lähemal ajal muutuks. Ma ei oska näiteks mingit vahet teha raudteeülema ja põlevkivitööstuse juhataja vahel. Raudteeülemal on palju suuremad õigused ja suurem eelarve tarvitada kui põlevkivitööstusel, aga et sellepärast raudteeülemal kaks teist raudtee-

ülemat kõrval peaksid olema, seda ei ole veel kuulnud. Kui põlevkivitööstuse direktoril istub praegu kõrval minister ning kirjutab ette mis teha, ja ministril on sellejuures veel abiks nõunik, siis on see ometi sootu teine kord kui aktsiaseltsis.

Mina ütlen, mitme direktori kuhjamine sinna on asjata tööjõu rakendamine. Ja tüli tuleb veel iseenesest sinna juurde. Seadke tegelikult meie ettevõtteid niisugusele pinnale, nagu meie räägime ja armastatakse rääkida: Las nad töötada, nii nagu eraettevõttes. Aga neil härradel, kes pannakse põlevkivitööstuse etteotsa, olgu neid kolm või viis, neil ei ole niisuguseid õigusi nagu eraaktsiaseltside juhatustes näeme, ja sellepärast hulk inimesi sinna kokku kuhjata on asjata. Neil juba igavuse pärast ei ole muud teha kui tülli minna.

Kaubandus-tööstusminister K. Kornel: Kõigepealt pean öiendama, et Vabariigi Valitsus ei ole riigi põlevkivitööstusele ette kirjutanud, kuidas üksikuid raamatuid tuleb pidada, ja see asi ei ole sugugi nõnda. Küll oli aga kavatsus, ma informeerisin sellest Vabariigi Valitsust ja võtsin volituse kavatsuse läbiviimiseks pearaamatupidamist Tallinnast Kohtlasse üle viia. Sellega oleks ära hoitud paralleel-töö, mis praeguse korra juures, kus raamatupidamist juhtiv pearaamatupidaja Tallinnas asus ja aruandeid koha pealt nõudis. Et sarnane kord loomulik ei ole, siis tuli siin muudatus ette võtta. Selleks võtsin volituse Vabariigi Valitsuselt. (Vahel hüüab K. Virma, stp poolt.) Härra Virma, Teie olite vahepeal ära ja ei tea, mis vahepeal sündinud. Vahepeal moodustati komisjon, millest nõukogu esimese osa võttis, peale selle võtsid komisjonist osa minu esindaja ja riigikontrolli esindaja. Nõukogul oli täielik vabadus eksperte kutsuda, keda ta soovib ja kui palju ta soovib. Komisjonis jõuti üksmeelsele otsusele, et paralleel-töö ärahoidmiseks tuleb pearaamatupidamine 1. jaanuariks Kohtlasse üle viia. See on otsustatud, ja nõukogu on selle heaks kiitnud. Omal ajal, kui Teie, härra Virma, veel nõukogus olite, siis oli nõukogu küll teisel arvamisel. Vahepeal oleme selle küsimuse nõukogus leplikult lahendanud. See uuendus viiakse 1. jaanuariks läbi. Selle uuenduse tagajärjel on võimalik tööjõudu kokku hoida. Nüüd on rahu majas selles küsimuses. Omal ajal püüti sellest suur number teha. Seda võime tihti näha, kui mõni uuendus tahetakse läbi viia, mis koosseisu vähendamise poole sihitud. Siis leiab uuendus tihti ägedaid vastuvaidlejaid, mille juures ettevõtte kui sarnase huvid unustatakse.

Kollegiaalse juhatusel töi rkl. Virma näiteks raudteed. Kuid see näide läheb märgist täiesti mööda, sest raudtee korraldus on hoopis teine. On küll Riigikogu eelarve-komisjonis kaalutud küsimust, et raudteid eripõhikirja alusele viia ja seega neile eraettevõtete taoline paindumus anda. Kui sellest kord peaks asja saama, alles pärast seda võiksime raudtee juhtimist võrrelda põlevkivitööstuse juhtimisega.

Kollegiaalset juhatust kujutab härra Virma nähtavasti ka tulevikus sarnasena, nagu ta minevikus oli. Siis loomulikult nõuaks ta lisakulusid. Kui seda aga nii konstrueerida, nagu mina juba seletasin, siis ei ole kollegiaalne juhatuse üksiku isiku juhatusesest kuigi võrt kallim. Minimaalse kulude suurendamise juures on ometi paremused käega katsutavad. Sellepärast arvan, et seekord härra Virmal korda ei läinud minu väiteid kollegiaalse juhatuses kaitseks ümber lükata.

K. Virma (stp): Ma ei tahtnud asutuse sisemisi asju puudutada, kuid härra minister pidas selle tarvilikuks, ja nii pean ka mina seda puudutama. Teen seda aga ainult niisuguses ulatuses, kui palju seda on tarvis asja selgitamiseks. Minu väide läks välja sellest seisukohast, et põlevkivitööstuse, samuti turbatööstuse juhatus ei ole niisugune asutus, kes võiks nii töötada nagu aktsiaseltside juhatused. Härra minister arwab vastupidi, et see nii on. Muid asju puudutasin ma ainult mööda minnes asja selgitamiseks. Härra minister tõstis aga need selgitavad asjad peajasjades. Mina ütlesin, et minister käskis: viidagu raamatupidamine üle, viidagu kõik Kohtlasse. (Kaubandus-tööstusminister K. Kornel: Peaamatupidamine!) Ei jäänud seal pead ega jalgu, kõik pidi Kohtlasse viidama, ainult üks inimene pidi peakontori jääma. Mida see üks inimene tegema pidi, seda ei teadnud keegi, ei saanud sellest aru ei juhatus ega nõukogu. Kui valitsusele see küsimus otsustamiseks anti, määras valitsus valitsuse-komisjoni, kuhu kokku tulid mitte ministrid, vaid ministrite abid, peale kaubandus-tööstusministri. Selles komisjonis teatas kaubandus-tööstusminister, et seda küsimust ei tule sisuliselt arutada, sest valitsus on selle küsimuse juba otsustanud. Järelikult sisuliselt seda küsimust arutada ei lastud, vaid see dikteeriti otsekohe ette ja öeldi: mis teie sellest arutate, see on valitsuse poolt juba otsustatud.

Ma räägin seda mitte selleks, et tahaksin seda sisemist küsimust üldiselt puudutada, vaid tahan ainult selle näitega öelda, et põlevkivitööstuse juhatuse ei ole niisugune juhatuse,

kui on aktsiaseltsidel. Sellest näete, et minister dikteerib riigi ettevõtetes ette, et nii ja nii tuleb talitada, kuna eraettevõtetes asja juhtamine sünnib koguni teisiti. Kui siin härra minister tahtis näidata, et seal on siiski mitte üks inimene vaid kolm juhatuses liiget tarvilik, siis ei ole selle tõenduseks midagi ette toodud. Siin paistab jälle, et asja ei taheta sisuliselt võtta, vaid käskimisest peaks selge olema, et põlevkivi ja turbatööstuse juhatuses on mitut isikut tarvis just nii, nagu härra minister seda tahab.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Ma pean ütleva, et rkl. Virma informatsioon ei ole õige, — ta ei ole küsimust õieti valgustanud. Küsimus seisab selles, et juba eelmise aasta aruande kinnitamisel kaalus valitsus küsimust, kas ei saaks kogu juhatuses Kohtla üle viia. Mina leidsin, et tööstuse praeguse seisukorra väheses kapitali juures ei saa seda teha. Siis kaalusime ühes tolleaegse riigikontrolöri, kes, härra Virma, Teie kõrval istub, et kas ei oleks võimalik pearaamatupidamist Kohtla üle viia, et sellega tööjõude kokku tõmmata. Selle küsimuse arutamise juures oli ka riigi põlevkivitööstuse juhatuses esimees härra Raud. Järelikult pidi ka nõukogu seda teadma. Ütlesin nõukogus, et Vabariigi Valitsus on seda juba varemalt selles mõttes soovitatavaks pidanud, nagu nüüd on otsustatud 1. jaanuariks läbi viia. Mul on kahju, et selle küsimuse vaidluskäigu pärast Teie, härra Virma, nõukogust lahkusite. (Vahelhüüed.) Härra Virma tundis end nähtavasti haavatud olema, et ta põlevkivitööstuse juhatuses lahkuma pidi. (K. Virma, stp: Mina tundsin end puudutatud olevat, et Teie seadust rikkusite.) Teie küsite, miks valitsus põhikirjast kinni ei pidanud? Kuid ma pean ütleva, et valitsus täpselt põhikirjast kinni pidas. (K. Virma, stp: Teie ei pidanud põhikirjast kinni!) Asja esialgseks selgitamiseks määrasin komisjoni, kus oli minu pearaamatupidaja, riigikontrolöri esindaja ja riigi põlevkivitööstuse oma pearaamatupidaja. See töötas ettepaneku välja, mille esitasin nõukogule kaalumiseks. Pärast avaldas nõukogu arvamist; meie tahaksime veel eksperte kutsuda. Mina selle vastu ei vaielnud. Seadsime koos nõukogu esimehega komisjoni kokku. (K. Virma, stp: Nõukogusse eksperte ei lastud!) See oli pärast, kui Teid seal enam ei olnud. Komisjonis oli 3 liiget: nõukogu esimees, minu esindaja ja riigikontrolöri esindaja. Iga komisjoni liige võis eksperte oma äranägemise järgi kutsuda. Ja nõukogu kutsus 2 eksperti. (Vahelhüüe K. Virma, stp poolt.) Härra

Virma, Teie ei tea kuidas lugu oli. Teie võite praegu härra Raualt teateid saada. See komisjon asus seisukohale, mis kaubandus-tööstusministril oli, et sellest aitab, kui Tallinnas kontoris neli kuni viis isikut on, peale uksehoidja ja käskjala. Ja sellest peaks jätkuma. Kuid mitte kunagi ei ole arvanud ega öelnud, et siia ainult üks isik peaks jääma. Komisjon leidis, et sellega kõik korras on ja midagi katki ei ole. (Vahelhüüe K. Virma', stp poolt.) Härra Virma, mul on see tunne, et Teie olete selle asja vahepeal natuke unustanud. Meie peame ka riigi põlevkivitööstuse korraldamisel väga kokkuhoidlikult talitama. Igasugusele laiutamisele tuleb piir panna, ka praeguse ja poolemiljonilise üürikorterite koridori mööda; võiks pool korterit käest anda ja seega 200 tuhat kuludist aastas kokku hoida. Kui pearaamatupidamise üleviimisest saavutatava kokkuhoiu juurde arvame, siis saame oma kolmveerand miljonit kokkuhoidu. Ja see kulub ka riigi põlevkivitööstusele ära, sest tema seisukord ei ole kes teab kui hiilgav.

Aruandja **K. Tonkman** (lõpusõna): Direktorite küsimus on juba 5 aastat Riigikogu komisjonides arutamisel olnud. Teine Riigikogu arutas seda küsimust, kas riigi ettevõtetes, see on põlevkivi- ja turbatööstuse juhtimises peaks 1 või 3 direktorit olema. Teise Riigikogu rahaasjanduse komisjon jõudis lõppude-lõpuks otsusele, et riigi ettevõtet võib küll 1 direktor juhtida. Niisama on arutanud seda küsimust kolmas Riigikogu poolteist aastat ja on ka peaaegu ühisele otsusele jõudnud, et ühest direktorist küllalt on. Härra Sulel peaks ju teada olema, missugused motiivid rahaasjanduse komisjonis ette toodi, ja mispärast rahaasjanduse komisjon otsustas 1 direktori. Nüüd toob härra Sulg ainult selle ühe motiivi, kui tähendati teisel lugemisel, et üks direktor ei olla teisele kätt andnud. See ei ole ainuke motiiv, vaid neid motiive on palju, mis selle vastu räägivad, et ei tule 3 direktorit ametisse panna. Kõik riigiasutused on ühe isiku juhtimisel. Härra Virma tõi ette raudtee. Kuid ka post, telegraaf, telefon on niisugused, mida üks isik juhib. Raudteedepoo oma sisseseade ja töölistega kuulub raudteeülemale alla. Depoo juhatus ei ole kollegiaalne, ei ole mitte 3 juhatajat, vaid ainult üks. Sadamatehased hakkasid sellest ajast palju paremini töötama, kui 3 direktori asemele ainult 1 jäeti. Nii võiks näiteks palju asutusi ette tuua. (Kaubandus-tööstusminister K. Kornel: Kas Teie ütlete, et see halb on, kui nõukogu vahele segab?) Härra minister, Teie võtate seda küsimust teoreetiliselt, aga kui seda

praktiliselt läbi viia, siis on teisiti. Kuidas saab asja korraldada, kui peadirektor on Tallinnas ja teised kaevanduses. Teie arvamise järgi peab peadirektor kaevandusse minema koosolekut pidama. Kuid härra Sulg ütleb — asjade kiiresti otsustamiseks on kolm direktorit tarvis, sest ei ole võimalik nii ruttu nõukogu kokku saada. Minister ühelt poolt ütleb, et juhatus peaks Kohtlas koosolekuid pidama, selleks on aega küll, kuna härra Sulg teiselt poolt ütleb, et juhatus koha peal peab olema, et ei saa nõukogu koosolekuid nii ruttu kokku. (Vahelhüüe valitsuse looshist.) Mina olen alati rõhutanud, et nõukogu võimupiirid peavad laiaulatuslikud olema ja olen selle poolt, et nõukogu peaks kõik need küsimused ruttu ja kiirelt otsustama, mis otsekohe juhatuse alla ei kuulu. Sarnaseid küsimusi on terve rida.

Kõike seda kokku võttes ei saa mina rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda direktorite arvu suurendamisega.

Juhataja **R Penno**: Rkl. Sulelt on ettepanek, § 10. vastu võtta järgmiselt: „§ 10. Riigi põlevkivitööstust juhib ja valitseb juhatus, mis koosneb kolmest direktorist. Direktorid määrab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi Valitsus kaubandus-tööstusministri ettepanekul. Riigi põlevkivitööstuse juhatuse asukoht on Tallinnas.“

(Hääletatakse.) Poolt on 15 häält, vastu — 36 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 10 vastu võetud.

§§ 11—15 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 16.)

L. Johanson (stp): Teen ettepaneku, vastu võtta § 16. esimene lõige järgmiselt: „Nõukogus on viis liiget, kes Vabariigi Valitsuse poolt viieks aastaks ametisse kinnitatakse. Nelja liikme kandidaadid esitab kaubandus-tööstusminister, kuna ühe liikme kandidaat valitakse riigi põlevkivitööstuse tööliste peakoosolekul „vabrikute ja tehaste tööliste organisatsiooni ja vanemate põhikirja“ § 5. — § 9. alusel („R. T.“ nr. 6 — 1919. a.)“ 2. ja 3. lõige jäävad endiseks.

Härra kaubandus-tööstusminister pooldas I lugemisel seda seisukohta, mis selles ettepanekus avaldatud, kuna aga programmiselt kujuneb asi nii, et kui ollakse põhimõtte poolt, siis kõneleb vastu, sest II lugemisel kõneles vastu.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Rkl. härra Johanson tähendas siin, nagu oleksin mina I lugemisel isiklikult tema ettepanekus avaldatud seisukoha poolt olnud ja II lugemisel sellele vastu rääkinud. Mul isiklikult on üks ja sama seisukoht nõukogu liikmete valimise asjus olnud. Mina isiklikult olen rkl. Johanson'i ettepanekus avaldatud seisukoha poolt, II lugemisel esitasin Vabariigi Valitsuse seisukoha, ja Vabariigi Valitsus leiab, et kahesugune alus nõukogu liikmete valimisel temale vastuvõetav ei ole. Nii oli see asi, härra Johanson.

Aruandja **K. Tonkman** (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjonis oli see küsimus arutamisel ja seal jõuti otsusele, et ühe nõukogu liikme valimiseks ja määramiseks ei ole tarvis väljavõtet teha, vaid Vabariigi Valitsusel on täielik vabadus nõukogu liikmeid kas kõiki või mitte ühtki tööliste hulgast nimetada. Komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja **R. Penno**: Häälendamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek.

(Häälletakse.) Poolt on antud 29 häält, vastu 34 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Häälletakse.) Nähtava enamusega on § 16 vastu võetud.

§§ 17—29 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **R. Penno**: (Häälletakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhäälendamisel vastu võetud.

5. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palgade seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
(Vaata tekst protokoll nr. 109 (19), veerg 756—757.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhäälendamisel.

6. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Juhataja **R. Penno**: Riigikaitse komisjoni aruandja rkl. Holbergi puudumise pärast on sõna aruandjana komisjoni esimehel rkl. Laidoneril.

Aruandja **J. Laidoner**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadus käsitab pea-

asjalikult muudatusi, mis tingitud teenistuseaja lühendamisest. Sundteenistuse kestus jala-, suurtüki- ja ratsaväes on vähendatud 12 kuuni, aga mereväes ja merekindlustes — 18 kuuni, kuna mõnes tehnilises väeüksuses teenistuseaja miinimum peaks olema 18 kuud, teistes samasugustes väeüksustes võib aga läbi saada 12 kuuga, ja kuna väeüksuste nimetused on muutlikud, siis on jäetud sõjaministrile õigus lühendada kaitseväeteenistuse aega üksikutes tehnilistes väeüksustes kuni 12 kuuni. Kõik teised muudatused on tehnilised või tingitud neist kogemustest, mida näitas maksev kaitseväeteenistuse seadus, ning mis on tehtud lihtsustamiseks ja kergenduseks kodanikkudele. Arvesse võttes seda, et need muudatused on üles loetud üksikasjalikult Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seletuskirjas ja neile härradele Riigikogu liikmetele, kes seletuskirja lugenud, teada on, ma neid ette kandma ei hakka.

Komisjon omalt poolt tegi ühe suurema põhimõtteliku muudatuse, nimelt et ülikoolis õppimine enam ei anna noortele väeteenistuskohuslastele ajapikendust. Riigikaitse komisjon läks välja sellest vaatepunktist, et riigikaitseteenistus peab olema ühesugune kohustus kõigile kodanikkudele, mingisugust erilist eesõigust kellelegi anda ei või. Peale selle võttis komisjon arvesse seda, et need nooredmehed, kes keskkooli lõpetanud, on niikuinii riigilt rohkem saanud, kui need, kes ei ole keskkoolis õppinud. Peale selle on kaitseväeteenistus neile pärast ülikooli lõpetamist palju raskem, kuna vahepeal see neile raskusi ei tee. Sellepärast on see muudatus sisse võetud.

Peale selle kustutati veel ajapikendust andvate põhjuste hulgast maha asunikuks olemine, sest juriidiliselt ei ole selge, kes on asunik, ja kuna asunik, kellel on raske majanduslikudel põhjustel kaitseväeteenistusse minna, võib saada ajapikendust üldistel alustel, nagu kõik teised kodanikud.

Need on muudatused, mis käesolev seadus kaasa toob kaitseväeteenistuse kohustuses.

Teen ettepaneku, käesolev seadus esimesel lugemisel vastu võtta.

Juhataja **R. Penno**: (Häälletakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

7. Rahva tervishoiu korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Klesment**: Rahva tervishoiu korraldamine sünnib meil praegu Vene arstiseaduse põhjal — S. K. XIII k. 1905. a.

väljaanne — ühes edaspidiste järgedega. See seadus on vananenud ning on kokku seatud suure Vene riigi jaoks ja ei ole vastav meie oludele. Eesti vabariigi kestuse ajal ei ole ka seda seadust tervishoiu korraldamise alal tegelikult tarvitatud, vaid rahva tervishoidu on korraldatud Vabariigi Valitsuse määruste kaudu. Sarnane olukord ei ole loomulik. Sellepärast on Vabariigi Valitsus juba 1921. a. esitanud Riigikogule rahva tervishoiu korraldamise seaduse eelnõu. Eelnõu oli 1921. a. Riigikogu komisjonides arutamisel, kuid mitmesuguste lahtarvamiste tõttu ei saanud ta seaduseks, ning Vabariigi Valitsus võttis selle tagasi. Nüüd on eelnõu mitmeti ümber töötatud ja Riigikogule uuesti esitatud. Üldkomisjon on eelnõu läbi vaadanud ja esitab selle Riigikogule vastuvõtmiseks. Lähema seletuse eelnõu kohta leiavad Riigikogu liikmed seletuskirjast.

Käesolev seadus kannab raamiseaduse iseloomu, millele üksikute alade kohta eriseadused peavad järgnema. Detsentralisatsiooni põhimõte on eelnõus läbi viidud niivõrra, kui see tervishoiu töö juures võimalik on. Seadus määrab need organid, kellele tervishoiu korraldus peab alluma. Tervishoiu töö üldine juhtimine on töö-hoolekandeministeeriumi tervishoiu-hoolekande valitsuse ülesanne. Temale kuulub ülem juhtimine ja järelevalve tervishoiu alal üle riigi, ka neis tsiviil ametkondis, kus oma tervishoiu keskastused maksvate eriseaduste põhjal olemas, nagu see on kohtuministeeriumile ja teedeministeeriumile alluvates ametkondades. Tervishoiuasutused jäävad nende ministeeriumide juurde alale, kuid ülemvalve nende töö üle kuulub tervishoiu-hoolekande valitsusele. Samuti allub temale Eesti Punase Risti töö tervishoiu alal. Ainult kaitseväge tervishoid jääb endiselt kaitseminsteeriumi alla ja tervishoiu-hoolekande valitsusel kaitseväge tervishoiu üle ei ole ülem-järelevalvet. Ainult kaitseväge esindaja võtab osa tervishoiu-hoolekandevalitsuse juures olevast tervishoiu nõukogust, ja samuti peavad ka kaitsevæeteenistuses olevad arstid registreeritud olema tervishoiu-hoolekande valitsuse poolt.

Nõuandev organ tervishoiu-hoolekande valitsuse juures on riigi tervishoiu nõukogu, mis koosneb kõigist riigi arstlikametkondade esindajatest. Ka kaitseväge esindajast, siis Tartu ülikooli esindajast, omavalitsuste esindajatest ja omavalitsuste ning eraarstliku personaali esindajatest. Omavalitsused, kelle peale pandud tervishoiu töö korraldamine kohtadel, on käesoleva seaduse järgi linna- ja maaomavalitsused, kuna alevivalitsuste peale on pandud

ainult tervishoidliku järelevalvega seotud küsimused. Ülesanded, mis seotud suuremate kuludega, jäävad ka alevites maaomavalitsuste peale. Omavalitsuste volikogudele on seaduse piirides õigus jäetud, välja anda sundmäärusi tervishoiu alal, missuguste sundmääruste järelevalve alal kõigi omavalitsuste kohta ühtlane kord maksma pandud, milline kord vastab praegu linnade ja maakondade kohta maksvatele seadustele.

Tehnilisteks juhtideks tervishoiu töö alal kohtadel on maa ja linna arstid, kes täidavad kahesuguseid ülesandeid. Nad on omavalitsuse ametnikud, see on seaduses täpselt fikseeritud, et ära hoida praegumaksva seaduse käsitamisel tekkinud lahtarvamisi, kelle ametnikud nad õieti on. Kui omavalitsuse ametnikud täidavad nad aga osalt ka riiklikke ülesandeid selleks, et riigi tervishoiuvalitsusel tarvis ei oleks nende ülesannete täitmiseks eriarste ametisse võtta.

Maa või linna administratiiv-piirkonna jaotavad vastavad volikogud tervishoiu-jaoskondadeks, milleks jaoskonna arstid ametisse palgatakse, kes oma jaoskonnas rahva tervishoiu korraldamise eest hoolitsema peavad. Nende ülesanded on seaduses täpselt ette nähtud. Samuti on ette nähtud omavalitsuse haigemajade, vaeste- ja kooliarstide, ja kohtu-politsei arstide ametisse määramise kord. Maksma jäävad praegumaksvast arstiseadusest need paragrahvid, mis käsivad erapraktiseerivate arstide ja muu arstliku personaali, nagu ämmaemandate, halastajaõdede ja teiste õigusi ja kohustusi.

Lõpuks olgu öeldud, et kord, mis selles seaduses ette nähtud, on tegelikult määrustega ja Vabariigi Valitsuse korraldustega maksma pandud, ta õieti uut midagi kaasa ei too. Sellega ei too ta kaasa uusi kulusid. Seadus fikseerib ainult selle korra, mis praegu tegelikult maksev. Teen komisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Vaheaeg kell 19.05 min.—kl. 19.25 min.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu läheb päevakorras edasi.

8. Riigi töös- Maakomisjoni aru-
tusettevõtete, andja **J. Teetsov.**
ärikohtade ja Seaduseelnõu peal-
viljapuuadade kiri võetakse nähtava
omanduseks enamusega muutmata
andmise seadus vastu.
— II lugemisel. Riigi tööstusettevõtete,
 ärikohtade ja viljapuuadade
 omanduseks andmise seadus.

Aruandja **J. Teetsov** (loeb):

§ 1. Riigimaade planeerimise korras riik-
 likust maatagavarast tööstuslikuks ja kauban-
 duslikuks otstarbeks ning viljapuuadadena
 eraldatud maakohad, mis Vabariigi Valitsuse
 poolt müügile määratakse, antakse ühes päral-
 distega omanduseks käesolevas seaduses ette-
 nähtud korras ja alustel. Põllutööstus-
 teeriumil on õigus eraldatud maakohti enne müüki
 uuesti ümber planeerida vastavalt ettevõtte
 tehnilistele nõuetele.

Maakohad, mis oma tööstusliku või kau-
 bandusliku iseloomu on kaotanud, antakse
 tarvitamiseks maaseaduse § 15. lit. a alusel.

J. Teetsov (põl): Teen § 1. juurde järg-
 mise paranduse: esimeses reas pärast sõnu
 „riigimaade planeerimise korras“ võtta sõnad
 „väljaspool linnade ja alevite administratiiv-
 piire asuvast“. See parandus on rohkem sel-
 gitava mõistega ja üldiselt selle paragrahvi
 sisu ei muuda, nii loodan, et see parandus oleks
 vastuvõetav.

Th. Pool (tõer): Lugupeetud Riigikogu
 liikmed! Selle seaduse I lugemisel tegin mõned
 märkused selle seaduse puhul, mille põhjal
 esinesin ettepanekuga, see komisjoni tagasi
 anda, et neid küsimusi läbi kaaluda. Ma kor-
 dan veel, sellepärast, et nad suurelt osalt
 on seotud § 1-ga. Nimelt on siin öeldud, et
 kõik need tööstusettevõtted „antakse ühes päral-
 distega omanduseks käesolevas seaduses ette-
 nähtud korras ja alustel“. Tekib küsimus,
 kuidas on veejõududega lugu, kas müüakse
 need käesoleva seaduse põhjal uute tööstus-
 ettevõtete omanikkudele maha või mitte.
 Kui nad ühtlasi ära müüakse, siis on see
 vastolus meie maaseadusega, kus veejõud riigi
 omaks tunnustatakse. Ei müüda neid aga
 ära, siis tuleb niisugune lugu, et kaldad ja
 ehitused on ühelt poolt tööstusettevõtete
 omanikkude omandus, veejõud aga jäävad riigi
 omanduseks. Siin tuleb välja nonsens. Selle-
 pärast tuleks see küsimus põhjalikult selgi-
 tada ja täpsemalt formuleerida.

Teiseks märgiksin ka seda asjaolu, et
 nende veejõudude suhtes on teoksil veesea-
 duse kolmas osa, mis veejõudude kasutamise

kui ka paisude reguleerimise, millega on ühen-
 duses maade üleujutamine j.n.e., reguleerima
 peab. Kui nüüd veejõud enne veeseaduse
 kolmanda osa ilnumist ära müüakse, siis
 tekib ka siin vastolu, ja niisugune vastolu,
 mida pärast raske lahendada. Neil põhjustel
 teen ettepaneku, § 1. anda tagasi maakomisjoni,
 et neid küsimusi kaalutaks ja paragrahv vas-
 tavalt ümber redigeeritaks. Muidugi võiks
 siis ühtlasi sellega ka selle paranduse sisse
 võtta, mille tegi aruandja, mida mina täitsa
 pooldan ja mille peale mina juba I lugemisel
 tähelepanu juhtisin. Kui § 1 komisjoni antakse,
 siis tuleb ühtlasi ka § 5. komisjoni anda, mis
 § 1. seotud.

Aruandja **J. Teetsov** (lõpusõna): Juba
 seaduseelnõu I lugemisel tähendasin, et selle
 küsimuse, millele rkl. Pool tähelepanu juhtis,
 see on vesiveskite küsimus — selle lahenda-
 dab § 5. teine lõige, nii on praegusel korral
 see küsimus juba sellega lahendatud, ja ainult
 vesiveskite küsimuse pärast ei ole § 1. enam
 tarvis uuesti maakomisjoni tagasi anda.

Juhataja K. Einbund: Häälendamisele
 tuleb rkl. Pooli ettepanek, § 1. anda maa-
 komisjoni. (Häälatakse.) Poolt on 36
 häält, vastu — 27 häält, erapooletuid 1, seega
 on § 1. maakomisjoni tagasi antud. Rkl.
 Teetsovi ettepanek ei tule häälendamisele, vaid
 läheb ühes paragrahviga komisjoni.

§ 2 võetakse nähtava enamusega
 muutmata vastu.

§ 2. Käesoleva seaduse § 1. tähendatud
 kinnisvarad, välja arvatud need, mis ette nähtud
 § 3., ühes riigile kuuluvate päraldistega
 müüb põllutööstusminister enampakkumise
 teel S. K. X k. 1. jao §§ 1488—1500 ettenähtud
 korras. Kinnisvarade müügile määramine
 enampakkumise teel ja enampakkumiste lõp-
 lik kinnitamine sünnib põllutööstusministri poolt.

Aruandja **J. Teetsov** (loeb):

§ 3. Käesoleva seaduse § 1. tähendatud
 kinnisvaradest on nende tegelikkudel kasuta-
 jatel, kes neid renditingimuste kohaselt hea
 peremehe hoolega majandanud, õigus käes-
 oleva seaduse alusel omandada enampaku-
 miseta nende käes tarvitada olevaid kinnisvaru,
 kui ettevõttele tarvilikud hooned või töös-
 tusettevõtte korralduseks töötamiseks vaja-
 likust sisseseadest vähemalt 35% väärtuse
 järgi on tegeliku kasutaja omandus, või kui
 koht on olnud praeguse kasutaja või temale
 pärandaja käes vahet pidamata vähemalt 6
 aastat.

Enampakkumiseta müüakse käesoleva paragrahvi eelmises lõikes tähendatud kinnisvaru Vabariigi Valitsuse otsusega põllutöoministri ettepanekul.

Omaavalitsustele ja ühistegeliste ettevõtetele võib põllutöominister käesoleva seaduse § 1. tähendatud kinnisvaru müüa ilma enampakkumiseta.

J. Vain (stp): Enampakkumise kohta võidakse olla väga mitmesugusel arvamisel. Aga siiski õiglase hinna määramiseks seni teist instituuti leitud ei ole kui turg. Sellepärast peaks küll arvama, et nende varanduste võõrandamise puhul riigi käest turg peaks hinna määramise juures mõõduandev olema. (O. Gustavson, stp: Oma mehed jäävad siis ilma.) § 3. esimese lõike lõpp räägib aga, et kuue aasta kestel koha tarvitamine annab eesõiguse ilma enampakkumiseta kinnisvara omanduseks osta. Seega siis on õieti kõigil see eesõigus. Muud paragrahvid oleksid täitsa üleaarused, ainult vast selleks, et nende peale tömmata isikute tähelepanu, kes otsekohest kauplemist ostja ja põllutöoministeri vahel hästi näha ega kuulda ei taha. Kuna ükski kinnisvara vaevalt lühema aja peale kasutada on antud, kui kuus aastat, ehk kui seda on tehtud, siis võis lühema aja peale rentida ainult inimene, kes teatud töökohas ennast sisse süüa ei mõelnud, vaid mingisuguseks muuks otstarbeks selle varanduse enese kätte rentis ja sel teel lühikeseajalise tarvitamisega küsitaval teel kasu oleks võinud saada. Kinnisvara tarvitamine kuus aastat ei tarvitse eesõigusi anda; pealegi ei käi see seniste seaduste-normidega kuidagi kokku. Kui meil ilma mingisuguse lepinguta kinnisvara tarvitamine kümne aasta kestel annab teatud õigused, siis peaks arvama, et see tähtaeg lepingu juures pikem peaks olema, sellepärast oleks soovitatav käesoleva paragrahvi esimese lõike lõpp alates sõnadega „või kui“ ja lõpetades sõnadega „vähemalt 6 aastat“ välja jätta. Sellekohase ettepaneku ma ka teen.

Aruandja **J. Teetsov** (lõpusõna): Komisjon võttis 6 aastat selles mõttes sisse, et on palju kohapidajaid, kes mitmendat põlve teatud ettevõtet või tööstusekohta on pidanud lepingutingimuste kohaselt, siis peaksid neil olema teatud eesõigused nende kohtade omanduseks saamisel. Sellega on tahetud kindlustada endise pidaja õigusi. Meie oleme neid kindlustusi enam-vähem igalpool andnud, näiteks maaderentimise alal j. n. e., ja ma arvan, et peame ka siin neid kindlustusi andma. Komisjoni enamus on selle otsuse vastu võt-

nud ja sellepärast ei saa ma rkl. Vainu ettepanekuga ühineda.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Vainult on ettepanek, § 3. esimese lõike lõpus välja jätta sõnad: „või kui koht on olnud praeguse kasutaja või temale pärandaja käes vahet pidamata vähemalt 6 aastat.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

§§ 4 ja 5 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 4. Käesoleva seaduse § 1. tähendatud kinnisvaradest müüakse omanduseks ühele isikule ainult üks maakoht. Erandeid võib lubada põllutöominister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga, kui tööstuslikuks otstarbeks eraldatud ettevõtet kasutavad ühist jõuallikat või kui nad saaduste väljatöötamisel üksteisega seotud.

§ 5. Riigil on käesoleva seaduse § 1. tähendatud kinnisvarade müügi, vahetuse või kinnimise korral kahe kuu jooksul ostueesõigus.

Kui veeolude korraldamise või muudes üldistes huvides tarvis on veskite veepaisutust alandada või paisu kaotada, siis jääb Vabariigi Valitsusel õigus vastavaid kinnisvaru oma otsusega riigile omandada asunduskapitali arvel.

Riik omandab kinnisvara müügi korral poolte kokkuleppe hinnaga, kõigil teistel juhtumistel hinnaga, mis määratakse S. K. X k. 1. jao §§ 577.—593. ettenähtud korras.

Aruandja **J. Teetsov** (loeb):

§ 6. Käesoleva seaduse § 1. tähendatud kinnisvarade alushind enampakkumiseks määratakse põllutöoministeri korraldusel. Kinnisvara maapinna hind arvatakse riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 7. esimese ja teise lõike alusel, kuna kinnisvara päraldiste väärtus kindlaks määratakse erijuhtnõõride alusel, mis kinnitatud põllutöoministri poolt kokkuleppel raha- ja kaubandus-tööstusministriga. Arvestades majanduslike tingimuste ja soodustustega, võib kinnisvara hinda suurendada Vabariigi Valitsuse poolt määratud alustel.

Th. Pool (töer): § 6. on tähendatud, et hind määratakse juhtnõõridel ja alustel, mis kinnitatud põllutöoministri poolt kokkuleppel raha- ja kaubandus-tööstusministriga. Minu arvates on siin ikkagi suurte varandustega

tegemist ja nende aluste väljatöötamine ainult üksikute ministrite hooleks jätta on liiga kerge lubamine. Kui sarnased juhtnöörid kokku seada, — ja need peab kokku seadma, kui tahtakse nende varanduste realiseerimisele asuda — siis võiks need juhtnöörid seaduses ära märkida, sest niikuinii ei saa enne realiseerimisele asuda, kui juhtnöörid ei ole välja töötatud. Sellepärast arvan mina, et võiks seaduses need alused kindlaks määrata, ja kui see võimalik ei ole, siis vähemalt Vabariigi Valitsuse hooleks jätta nende aluste määramise. Muidu kujuneb nii, et seadus määrab korra kindlaks, kuidas välja antakse, aga kõige tähtsam — missuguse hinna ja väärtuse eest — jäetakse lahtiseks. See kord ei ole õige. Sel põhjusel teen ettepaneku, § 6 anda tagasi maakomisjoni, et läbi kaaluda, kas ei saa hindamise aluseid seadusesse üles võtta, või kui see võimalik ei ole, siis vähemalt kinnitamine Vabariigi Valitsuse hooleks jäetaks.

Põllutöominister O. Köster: Nimeetatud § 6-da komisjoni andmiseks minu arvates alust ei ole ja seda järgmistel põhjustel: maareformi tagajärjel riigile võõrandatud maadel olevate päraldiste hindamisel ja müümisel talitati meil seni põllutöoministri poolt kinnitatud juhtnööride järgi. Käesoleva seaduse järgi hinnatakse päraldised aga 3 ministri poolt kinnitatud juhtnööride alusel, ja ma arvan, et see koosseis peaks küllalt kindlustama seda, et juhtnööride kokkuseadmisel riigi huvid saavad silmas peetud. Need 3 ministrit on põllutöö-, raha- ja kaubandus-tööstusminister.

Teiseks arvan, et kui juhtnööre välja töötatakse, siis tuleb palju väikseid tehnilisi küsimusi lahendada. Praegu on põllutöoministeriumil juhtnööride kava välja töötatud, mille alusel tuleks umbes 15 tehnilise iseloomuga tabelit välja töötada. Kui aga seadusesse juba erinormid sisse võtame, siis võib tekkida niisugune olukord, et teatud aja jooksul võivad need normid muutuda teistsuguseks, turgusid silmas pidades, ja siis peaksime ka seadust kohe muutma hakkama.

Minu arvates on küllalt, kui need juhtnöörid 3 ministri poolt kinnitatakse.

O. Gustavson (stp): Käesoleva seaduse omapärasemaks jooneks on see, et siin tahetakse kõike muud, ainult mitte garanteerida riigi huvisid. Kui võrdleme käesolevat seadust riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadusega, siis näeme, et siin on suur vahe, ent see vahe ei räägi käesoleva seaduse kasuks, vaid kahjuks. On teada, et ärikohtad pakuvad majanduslikult paremaid

kasutamisevõimalusi, kui harilikud talud. Meil on aetud aegade rendid 60 kuni 70 tuhandeni, samuti on veskite rendid kõrged. Neid kõrgeid rente võib ainult sellepärast maksta, et ärikohtad ja veskid vastavaid sissetulekuid annavad. Sellest võib järeldada, et need kohtad sisaldavad palju suuremaid väärtusi, kui tavaliised asundustalud.

Kui vaadelda neid kohti, siis peab ütleva, et siin ei ole isegi seda väikest garantiid olemas, mis asundustaludel. Siin on ainult põllutöominister see, kelle isikliku subjektiivse seisukohaga arvestama peab. See seadus on järjekordne pärl põllutöoministeriumi viimase aja tegevuses, mis nagu kiuste objektiivsetest kaalutlustest hoolimata sihhib sinna, et kõigi küsimuste otsustamine koondada põllutöoministeriumi ametnikkude kätte.

Kui lugu oleks nii, et käesolev seadus oleks tingitud murest tööstusettevõtete ja viljapuuaedade hoonete pärast, mis oleks siis loomulikum kui see, et ettevõtted tulevad likvideerida enampakkumise teel turuhinnaga. Turuhind on viimasel ajal küll ebapopulaarsena osutunud, aga mõnikord võiks siiski sellega erakordseltki arvestada.

§ 2. räägib küll enampakkumisest. Aga see on kui etikett hoone esiküljel — § 3. tõmbab selle maha. (J. Vain, stp: See on nii, et ukse peal on „Vürtspood“, aga sees on alkohol.)

Siin öeldakse: „kes neid renditingimuste kohaselt hea peremehe hoolega majandanud“. Täheandasin esiti juba vahelhiüdes ja ütlen seda ka nüüd, et iga rendileping loetakse lepinguks seni, kuni teine pool heatahtlikult lepingus ettenähtud tingimusi täidab. Iga rendileping eeldab peremehe hoolega majandamist. Kui ta hästi ei majanda, siis on tagajärjeks see, et põllutöoministerium peab rendivahekorra lõpetama.

On asutud seisukohale, et hoolega majandamine on mingi luksus. Ja kui kuskil peremehe hoolega majandamist märgatakse, siis ruttab põllutöominister kohe preemiaid jagama. Teiste sõnadega, kriipsutatakse alla, et normaalvahekorras ei ole tarvilik, et rentnik peaks korralikult oma rendiobjekti majandama.

Edasi tehakse teiseks tingimuseks, et enampakkumiseta omandamise korral peab vähemalt 6 aastat olema kohta pidanud. Põllutöoministeriumi ametnikkudel ja põllutöoministril peaks teada olema, et tööstuskohti ei antagi välja vähem kui 6 aasta peale. Täheandab, kõik kõnesolevad kohad on sarnased, mis ei tarvitse kuuluda enampakkumisele.

Peaks võetama natuke tõsisemalt neid küsimusi, kus kahe käega riigi varandusi laiali pilla-

takse. Ma olen tihti maal käinud ja minult on küsitud, kas tõesti lõppude-lõpuks on õigus neil koondusemeestel, kes ütlevad: katsuge ruttu lahti saada metsadest ja muist riigi varandustest, jumal teab, kui pikuke riigi iga on. Inimesed küsivad kohapeal, mis see riikliku odava väljamüügi nädal tähendab. Mul oli juhus liikuda Pärnumaal, Abjas ja Karksis ja kõneleda isikutega, kes ärevuses pärisid: millega sarnast riigivaranduste mahasahkerdamist seletada? Küsiti, kas riigivarandust on tõesti nii palju, et seda tahetakse sel viisil välja loopida paremale ja pahemale poole. Tuldagu ometi seletustega, mis põhjusel sünnib meil sarnaste riigi varanduste kinkimine. Ma ootasin, et aruandja § 3. juures põhjendab, milleks see enampakkumiseta omanduseks andmine tarvilik. Kuid tema ei kõnele sellest midagi. Võib olla oli komisjoni liikmetel see asi selge, ja vast ehk sellepärast ei pidanud aruandja seletusi vajalikuks. Kuid komisjonis on esitatud ainult osa Riigikogu liikmeid, see küsimus peaks aga olema küllalt niivõrt tähtis, et siin täit selgust peaks pakutama. Pealegi näib olevat ministeeriumil eneselgi selgusetat, palju sel teel varandusi ära läheb.

J. Zimmerman (väljasp. rhm.): Hindamise määruse kinnitab kolm ministrit. Oleks vist küll kasulik asjale, kui võimalik oleks määruste kinnitamisest osa võtta ka riigikontrollil. Pealegi on peale põllutöministeeriumi ka riigikontrollil vastav aparaat, kes suudab neid määrusi tehniliselt järele vaadata. Sellepärast teen ettepaneku, võtta sõnade „kaubandus-tööstusministriga“ järele sõnad „ning riigikontrolli nõusolekul“. (Põllutöminister O. Köster: Riigikontrolöri.)

Ma kuulen — härra põllutöminister soovib võtta „riigikontrolöri nõusolekul“, teen sellekohase paranduse oma ettepanekus.

Juhataja K. Einbund: § 6-da vastav lause parandatud kujul kõlaks järgmiselt: „... mis kinnitatud põllutöministri poolt kokkuleppel raha- ja kaubandus-tööstusministriga ning riigikontrolöri nõusolekul“.

Aruandja J. Teetsov (lõpusõna): Rkl. Zimmermani ettepaneku vastuvõtmise järele ei saa Vabariigi Valitsus siis enam kohta välja anda, kui riigikontrolör nõus ei ole, ning koht jääb välja andmata. See takistab nende likvideerimist, kui see parandus siia lõppu juurde võetakse, sellepärast mina selle parandusega ühineda ei saa.

Juhataja K. Einbund: Hääletamisele tuleb rkl. Pooli ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 34 häält, vastu — 32, erapooletuid — 1, seega on ettepanek vastu võetud.

Rkl. Zimmermani ettepanek ei tule hääletamisele, vaid läheb ühes paragrahviga komisjoni.

Aruandja J. Teetsov (loeb):

„§ 7. Käesoleva seaduse § 3. ettenähtud juhtumistel määrab põllutöministeerium kinnisvara hinna samuti § 6. alusel ühes teiste lepingutingimustega ja teatab kinnisvara hinna ja lepingutingimused kinnisvara pidajale ja riigikontrollile.“

Kinnisvara hinna suuruse, kui ka ülesseatud teiste lepingutingimuste vastu võib kinnisvara pidaja või riigikontroll esitada vastulauseid ühe kuu jooksul, arvates vastava teadaande kättesaamise päevast, maaseaduse § 14. ettenähtud hindamise peakomisjonile, kes vaatab läbi esitatud vastulaused ning määrab lõplikult kinnisvara hinna ja teised lepingutingimused.

Vastulausete läbivaatamise aeg teatatakse kutsetega asjaosalistele, kes võivad esineda seletustega komisjoni istungil“.

Siin § 7. on väike viga, nimelt teises reas peab olema „§ 7. alusel“ asemel „§ 6. alusel“.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7 vastu võetud ühes aruandja parandusega.

Aruandja J. Teetsov (loeb):

§ 8. Vastavalt lõplikult määratud kinnisvara hinnale ja teistele lepingutingimustele sõlmib põllutöministeerium ostjaga ostu-müügilepingu ning saadab selle kinnistusjaoskonnale kinnisvara kinnistamiseks ostja nimele.

J. Vain (stp): Kuna meie müümist üldse ilma enampakkumiseta eitame, siis hääletame § 8-da vastu.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) § 8. poolt on 28 häält, vastu 17 häält, seega on § 8 vastu võetud.

§§ 9—14 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 9. Kinnisvara ostmisel võlgjäänud summa kantakse esimese pandiõigusena kinnistusraamatusse esitatava lepingu (§ 8.) põhjal. Võlga tasutakse aastamaksudena kuni 36 a. jooksul, kusjuures võlgnikul on õigus võlga tasuda tervelt või osaliselt enne kindlaksmää-

ratud tähtaega. Võla pealt arvatakse 6% intresse, 0,25% administratsiooni-kulusid ja kustutusprotsent vastavalt kustutuse ajale.

§ 10. Võlgnik maksab kuni 1% kuus viivitusraha tähtajaks tasumata jäänud kinnisvara väljaostu-summade pealt, kusjuures poolikud kuud terveteks arvatakse. Kui võlad ühe aasta jooksul tasumata jäävad, nõutakse need sisse riigi vastuvaidlemata sissenõuete korras järgmisel maksude tähtajal ühes protsentidega.

§ 11. Võlgade sissenõudmist ja arvestamist toimetab Eesti maapank. Erakordsetel juhtumistel võib Eesti maapanga juhatus pikendada ka viivitusrahade ostusummade maksu-tähtaega kuni kolme aastani.

§ 12. Kinnisvarade kinnistamine sünnib riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse („R. T.“ nr. 54 — 1927. a.) §§ 20. ja 21. ettenähtud korras ja alustel.

§ 13. Kõik tulud, mis riik saab kinnisvarade müügist käesoleva seaduse alusel, arvatakse riiklikuks asunduskapitaliks, mis ette nähtud riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 23. („R. T.“ nr. 109/110 — 1925. a.).

§ 14. Vabariigi Valitsusel on õigus anda tarvilikke määrusi käesoleva seaduse elluviimiseks.

**9. Kaubalaeva Üldkomisjoni aru-
deki juht- ja andja A. Tammann.
meeskonna sõi- Seaduseelnõu peal-
du seadus — II kiri ja §§ 1—26 võetakse
lugemisel. nähtava enamusega
muutmata vastu.**

Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõidu seadus.

I peatükk.

Laevade liigid.

§ 1. Kaubalaevad liigitatakse:

- 1) reisijatelaevadeks ja
- 2) prahilaevadeks.

§ 2. Reisijatelaevaks loetakse iga kaubalaev, millel peale laevaväe elamisruumide veel vähemalt kaheteistkümnne reisija jaoks ruumid sisse seatud ja millist vastava loa alusel kasutatakse reisijateveoks.

Reisijateveoks ei loeta seda, kui sadamavõi päästetöölisi töökohale ja tagasi veetakse.

§ 3. Prahilaevaks loetakse kõik kaubalaevad peale reisijatelaevade, nagu: kaupade vedamiseks tarvitatavad laevad, vedurlaevad, päästelaevad, süvendajad, tuukerlaevad, jäämurdjad j.t.

§ 4. Kaubalaevad jagunevad liikumisjõu järgi:

1) masinajõuga liikuvateks, kui laev ainult masinajõul liigub või kui masinajõu kõrval tarvitatakse purje abijõuna;

2) purjelaevadeks, kui laev ainult purjede abil liigub või kui purjede kõrval tarvitatakse masinat abijõuna;

3) praamideks, kui laev liigub teiste laevade abil või muu jõuga, mis väljaspool laeva.

§ 5. Sõidu piirkonna järgi käesoleva seaduse mõttes jagunevad kaubalaevad:

1) sisesõidu laevadeks — kui laev sõidab vabariigi jõgedel ja järvedel või merel sadamast 10 meremiili raadiuse piirkonnas;

2) kohalikusõidu laevadeks — kui laev sõidab Eesti territoriaalvetes ning Soome ja Riia lahes;

3) ligisõidu laevadeks — kui laev sõidab Baltimeres ühes lahtedega, Kategatis, Skagerakis kuni Skagen Lindesnesi liinini ja läbi Kiili kanali kuni Elbe jõesuuni;

4) kaugesõidu laevadeks — kui laev sõidab väljaspool ligisõidu piirkonda.

Segasõitude korral loetakse laev kõrge-
massi liiki kuuluvaks.

§ 6. Käesolev seadus käib kõigi kaubalaevade kohta, mahuga üle 60 kub.-meetri brutto. Juht- ja meeskonna sõit ujumatel abinõudel alla 60 kub.-meetri brutto korraldatakse teedeministri erimäärustega.

II peatükk.

Laevaväe kutsejärgud.

§ 7. Laeva juhtkonna, laevajuht ühes arvatud, kutsejärgud on:

- 1) kaugesõidu kapten;
- 2) kaugesõidu tüürimees;
- 3) ligisõidu kapten;
- 4) ligisõidu tüürimees;
- 5) kipper.

Kutse omandamise korra kohta on maksev „Kaubalaeva juhi kutse omandamise seadus“ välja arvatud kipri kutse.

§ 8. Kipri kutse omandajad peavad:

- 1) vähemalt 21 a. vanad olema;
- 2) vähemalt 42 kuud merel sõitnud olema dekimehena, sellest vähemalt 24 kuud purjelaevadel, ning kogu sõidu ajast vähemalt 12 kuud Baltimerel, peale sisevetel sõitvate kiprite; viimastelt nõutakse kõik sõidutsensus oma sõidu piirkonnas laeva liigi peale vaatamata;

3) õiendama eksami merekooli juures Eesti keeles, matemaatikas, navigatsioonis, merepraktikas, signalisatsioonis, ühes võõraskeeles, esimese arstiabi andmises õnnetuste puhul ja merekaubanduse õiguses.

Eksamikomisjoni koosseisu ja üksikasjalise eksamikava määrab kindlaks haridusminister kokkuleppel teedeministriga.

Isikud, kes on omandanud purjelaeva juhtimise õiguse kaubandusseaduse § 182. põhjal, võivad seda õigust kasutada § 25. p. 1 ettenähtud sõidupiirkondades.

§ 9. Meeskonna kutsejärgud on:

- 1) pootsman;
- 2) vanem madrus;
- 3) noorem madrus;
- 4) laevapoiss.

Kutsejärgkudesse kuuluvad sõidutsensuse alusel ka erioskusega meremehed, nagu puusepp ja teised.

§ 10. Laevapoisiks võib olla isik, kes vähemalt 14 aastat vana ja keda arst meresõiduks kõlblikuks on tunnistanud üldtervisliku seisukorra, eriti nägemise, kuulmise ja värvieraldamise võime poolest.

§ 11. Nooremaks madruseks võib olla isik, kellel vähemalt 6 kuud meresõite.

§ 12. Vanemaks madruseks võib olla isik, kellel vähemalt 18 kuud noorema madruse meresõite. Peale selle peab ta oskama taakeldamise töid, eriti purjede õmblemist, otsade spleissimist ja kleitimist.

§ 13. Pootsmaniks võib olla isik, kellel vähemalt 36 kuud vanema madruse meresõite, sellest vähemalt 12 kuud kaugesõidus. Ta peab peale vanema madruse tööde tundma purjede tegemist, laeva taakeldamist, värvide segamist, raskuste tõstmist ja teisi tema ametialasse puutuvaid töid.

§ 14. Laeva puusepaks võib olla isik, kes tunneb kõiki laeval juhtuvaid puutöid, eriti deki trüvimist, pigitamist, paatide parandamist ja teisi tema ametialasse puutuvaid töid ning kellel vähemalt vanema madruse kutsejärg.

§ 15. Üleminekul sõjalaevalt kaubalaevale arvatakse pootsman pootsmaniks, allohvitser dekimeeskonnast vanemaks madruseks ning madrus nooremaks madruseks, kui nende tegelikud meresõidud vastavad käesolevas seaduses ettenähtud meresõitudele ja nemad oskavad teha §§ 11. — 13. ettenähtud töid, vastavalt oma kutsejärgule.

§ 16. Kutsejärg kantakse meremehe teenistuskirja meremeestekodu vanema poolt neil andmetel, mis saadud laevajuhilt, kelle poolt juhitaval laeval meremees teenis.

§ 17. Meresõidu arvestamisel käiakse Merekooli seaduse § 20. järgi („R.T.“ nr. 137 — 1923.), kusjuures sisesõidu laevadel teenivatel meremeestel võetakse arvesse ka sõidud vabariigi jõgedel, järvedel ja sadamapiirkonnas ning arvestatakse ühtlasi sõidud, puksiiridel.

III peatükk.

Laevaväe koosseis

§ 18. Sisesõidu laeval peab olema vähemalt:

- 1) purjelaeval — laevajuht kipper;
- 2) masinajõuga liikuvale prahilaeval kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht kipper, üle 100 br. reg. tn. — ligisõidu tüürimees;
- 3) masinajõuga liikuvale reisijatelaeval kuni 50 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu tüürimees, üle 50 br. reg. tn. — ligisõidu kapten.

Kui masinajõuga liikuv laev on üle 100 br. reg. tonni, või kui vähemate laevade sõit lähte- ja sihtsadama vahel kestab järjest üle 16 tunni, peab peale laevajuhi veel olema üks tüürimees ligisõidu tüürimehe kutsejärgus.

Järjestsõidu all mõistetakse sõitu, mille üksikud seisakud üle 4 tunni ei kesta.

§ 19. Kohalikusõidu laeval peab olema vähemalt:

- 1) purjelaeval:
 - a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht kipper;
 - b) 100—200 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu tüürimees ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;
 - c) üle 200 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees.

2) masinajõuga liikuvale prahilaeval:

- a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu tüürimees; kui laeva sõit lähte- ja sihtsadama vahel kestab järjest üle 16 tunni, siis veel üks tüürimees ligisõidu tüürimees;
- b) 101—500 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten ja üks tüürimees — ligisõidu tüürimees;

c) üle 500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu tüürimees ja 1. tüürimees ligisõidu kapten ning 2. tüürimees ligisõidu tüürimees;

3) reisijatelaeval:

- a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;
- b) 101—500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu tüürimees ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;

c) üle 500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu tüürimees, 1. tüürimees ligisõidu kapten ja 2. tüürimees ligisõidu tüürimees.

§ 20. Ligisõidu laeval peab olema vähemalt:

- 1) purjelaeval:
 - a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht kipper;
 - b) üle 100 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;
- 2) masinajõuga liikuvale prahilaeval:
 - a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten;
 - b) 101—500 br. reg. tn. — laevajuht ligisõidu kapten ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;

c) üle 500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu tüürimees, 1. tüürimees ligisõidu kapten ja 2. tüürimees ligisõidu tüürimees;

3) masinajõuga liikoval reisijatelaeval:

a) kuni 100 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu tüürimees ja üks tüürimees ligisõidu tüürimees;

b) 101—500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu kapten ja üks tüürimees ligisõidu kapten;

c) üle 500 br. reg. tn. — laevajuht kaugesõidu kapten, 1. tüürimees kaugesõidu tüürimees ja 2. tüürimees ligisõidu tüürimees.

§ 21. Kaugesõidu laeval peab olema vähemalt:

1) purjelaeval — laevajuht kaugesõidu kapten ja peale selle tüürimehi:

a) kuni 500 br. reg. tn. — üks kaugesõidu tüürimees;

b) 501—2000 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu tüürimees ja 2. tüürimees ligisõidu tüürimees;

c) üle 2000 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu tüürimees, 2. tüürimees ligisõidu kapten ja 3. tüürimees ligisõidu tüürimees;

2) masinajõuga liikoval prahilaeval — laevajuht kaugesõidu kapten ja peale selle tüürimehi:

a) kuni 500 br. reg. tn. — üks kaugesõidu tüürimees;

b) 501—2000 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu tüürimees ja 2. tüürimees ligisõidu tüürimees;

c) üle 2000 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu tüürimees, 2. tüürimees ligisõidu kapten ja 3. tüürimees ligisõidu tüürimees;

3) masinajõuga liikoval reisijatelaeval — laevajuht kaugesõidu kapten ja peale selle tüürimehi:

a) kuni 1500 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu kapten, 2. tüürimees kaugesõidu tüürimees;

b) üle 1500 br. reg. tn. — 1. tüürimees kaugesõidu kapten, 2. tüürimees kaugesõidu tüürimees; ja 3. tüürimees ligisõidu tüürimees.

§ 22. Merepraami juhiks võib olla:

1) kohaliksõidus praamil üle 500 br. reg. tn. — kipper;

2) ligisõidus praamil üle 200 br. reg. tn. — kipper; ja

3) kaugesõidus — ligisõidu tüürimees.

§ 23. Iga kõrgem kutsejärg annab kõigi madalamate järkude õigused.

§ 24. Meeskonna koosseisu alammäärad määratakse Vabariigi Valitsuse määrusega.

IV peatükk.

Lõppmäärused.

§ 25. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1928.

§ 26. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse Kaubandusseaduse §§ 178, 179, 181, 183, 106 märkus (S. K. XI k.) ja Kaubandusseaduse § 182. muutmise seadus („R. T.“ nr. 26 — 1923. a.).

10. Riigi 1918./19. Riigi majapidamise a. a. eelarve täitmise aruande kinnitamine — Seaduseelnõu peal-

II lugemisel. Seaduseelnõu peal-
kiri ja §§ 1—6 võetakse
nähtava enamusega
muutmata vastu.

Riigi 1918./19. a. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus.

§ 1. Riigi 1918./19. a. a. kulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) Korralised kulud:

a) kulukrediitide arvel tehtud kulud Mk. 773.394.242.40

b) riigikassa poolt eriarvel tehtud kulud „ 2.547.964.46

Kokku korralised kulud Mk. 775.942.206.86

2) Erakorralised kulud:

a) operatsiooni fondid

välja antud Mk. 308.391.466.65

tasatud „ 42.835.866.23

jääb 1. jaan. 1920. a. Mk. 265.555.600.42

b) laenud

välja antud Mk. 22.664.530.40

tasatud „ 3.373.950.98

jääb 1. jaan. 1920. a. „ 19.290.579.42

c) avansid „ 36.250.—

Kokku erakorralised kulud Mk. 284.882.429.84

Kokku korral. ja erakorral. kulud Mk. 1.060.824.636.70

§ 2. Riigi 1918./19. a.a. tulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) Korrallised tulud: sissetulekud maksudest, lõivudest, riigi ettevõtetest, varandustest j. n. e.	Mk.	156.202.889.32
2) Erakorrallised tulud:		
a) välislaenu:		
saadud	Mk.	305.995.479.—
tasatud	„	42.988.648.83
		<hr/>
jääb 1. jaan. 1920. a. „		263.006.830.17
b) siselaenu:		
realiseeritud	Mk.	9.649.750.—
tasatud	„	25.000.—
		<hr/>
jääb 1. jaan. 1920. a. „		9.624.750.—
c) krediit-operatsioonid:		
emissioon:		
ringkäiku lastud	Mk.	600.444.567.80
ringkäigust kõrvald.	„	16.570.225.—
		<hr/>
jääb 1. jaan. 1920. a.	Mk.	583.874.342.80
muud krediit-operats.	Mk.	48.115.824.41
		<hr/>
Kokku krediit-operatsioonid	Mk.	631.990.167.21
Kokku erakorrall. tulud	Mk.	904.621.747.38
Kokku korr. ja erak. tulud	Mk.	1.060.824.636.70

§ 3. Maanõukogu, ajutise valitsuse ja kuni ajutise valitsemise korra maksmapanemiseni Vabariigi Valitsuse, Asutava Kogu ja viimase seadusandliku delegatsiooni ning Vabariigi Valitsuse poolt ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal riigi keskasutustele määratud krediitide kogusummadest ülekulutatud summad kaetakse lisakrediitidega kogusummas:

Ajutine maanõukogu	Mk.	39.844.97
Toitlusministeerium	„	13.519.28
		<hr/>
Kokku	Mk.	53.364.25

Märkus. Riigikassa poolt eriarvel tehtud kulud Mk. 2.547.964.46 kaetakse rahaministeeriumile määratud krediitide ülejäägi kogusummast.

§ 4. Eelmises paragrahvis nimetatud asutuste poolt määratud krediitide kogusummasid vähendatakse sulgumisele kuuluvate ülejääkide võrra järgmiste riigikeskasutuste alal:

Asutava Kogu valimiste		
peakomitee	Mk.	56.727.99
Asutav Kogu	„	213.965.84
Ajutine valitsus ja Vabariigi Valitsus	„	175.241.22
Riigikontroll	„	290.534.69
Rahaministeerium	„	4.502.818.85
Kaub. ja tööstusministeerium	„	11.123.306.55
Haridusministeerium	„	5.905.727.96
Kohtuministeerium	„	600.562.69

Siseministeerium	„	1.797.287.68
Sõjaministeerium	„	3.946.045.15
Põllutöoministeerium	„	3.846.835.21
Teedeministeerium	„	13.695.580.95
Töö-hoolekandeministeerium	„	687.509.—
Välisministeerium	„	3.898.725.13
Vene rahvusministeerium	„	6.603.70
Saksa ja Rootsi rahvusministeeriumid	„	17.385.70
		<hr/>
Kokku vähendatakse	Mk.	50.772.858.31

§ 5. Käesoleva seaduse §§ 1. ja 2. tähendatud kulu- ja tulusummade kinnitamine eelarve täitmise aruande korras ei takista tähendatud summade selgitamist vastavate asutuste poolt ja sel puhul kerkinud asjade otsustamist vastavalt seadustele.

§ 6. Käesoleva seadusega vähendatakse Riigikogu poolt 29. juulil 1921. a. vastuvõetud riigi 1921. a. eelarve („R. T.“ nr. 67/68 — 1921. a.) I osas — korrallised kulud — Toitlusministeerium: peatükk V. 1919. a. eelarve puudujääk — Mk. 13.520.—

11. Riigi 1920. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel. Riigi majapidamise aruandekomisjoniaruandja **O. Pukk.** Seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—5 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Riigi 1921. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus.

§ 1. Riigi 1921. aasta kulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) korralised kulud:			
riigikeskasutuste kulud	Mk.	4,358,291,882.36	
riigi võlgade ja laenude tasumine	„	24,192,866.75	
operatsiooni kulud välismaal laenude ja võl-			
gade tegemise ja õiendamise puhul	„	4,565,240.50	
		<u> </u>	
	Kokku korralised kulud		Mk. 4.387.049.989.61
2) erakorralised kulud:			
A. riigikeskasutuste kulud:			
riigikeskasutuste kulud	Mk.	761,407,742.45	
riigi võlgade ja võlaprotsentide tasumine	„	182,356,619.52	
kulla realiseerimise kulud	„	5,985,200.36	
		<u> </u>	
	Kokku Mk.	949,749,562.33	
B. riigikeskasutuste operatsiooni fondid	„	941,996,235.21	
D. riigikeskasutuste laenukrediidid	„	3,150,000.—	
		<u> </u>	
	Kokku erakorralised kulud		Mk. 1,894,895,797.54
			<u> </u>
	Kokku kulud		Mk. 6,281,945,787.15

§ 2. Riigi 1921. aasta tulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) korralised tulud			Mk. 4.061.413.404.66
2) erakorralised tulud:			
A. põllupanga laenu kustutused	Mk.	16,342,033.59	
B. operatsiooni fondide kustutused	„	300,614,772.80	
D. väljaantud laenude tagasimaksud	„	5,580,110.51	
E. E. v. 1920. a. võidulaenust saadud	„	5,864,714.—	
G. riigivaranduste ülevõtmise komisjoni sisse-			
tulek	„	5,167,524.19	
F. krediit-operatsioonid puudujäägi katteks ja			
muudest allikatest saadud summad	„	1,891,063,115.61	
		<u> </u>	
	Kokku erakorralised tulud		Mk. 2,224,632,270.70
			<u> </u>
	Kokku tulud		Mk. 6,286,045,675.36
			<u> </u>
maha arvates, mis riigikassa poolt 1921. a. jooksul tagasi mak-			
setud	„	4,099,888.21	
		<u> </u>	
	Jääb tulusid		Mk. 6,281,945,787.15

§ 3. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1921. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummades ülekulutatud summad kaetakse järgmiselt:

A. sama aasta vastavate keskasutuste krediitide ülejääkidega kogusumma-			
des järgmiselt:			
korralised kulud:			
riigikontroll	Mk.	4,946.51	
rahaministeerium	„	878,203.29	
kaubandus-tööstusministeerium	„	8,985.73	
toitlusministeerium	„	165,942.33	
toitlusministeeriumi likvid. komisjon	„	123,857.40	
haridusministeerium	„	7,916,945.07	
kohtuministeerium	„	582,283.04	
siseministeerium	„	230,813.19	
põllutööministeerium	„	602,198.47	
teedeministeerium	„	61,650,527.01	
välisministeerium	„	10,277,453.59	
töö-hoolekandeministeerium	„	116,088.26	
		<u> </u>	
	Kokku Mk.		82,558,243.89

erakorralised kulud:

riigikeskasutuste kulud:

rahaministeerium	Mk.	22.581.019.88
haridusministeerium	„	151.987.64
siseministeerium	„	1.194.088.46
teedeministeerium	„	9.624.696.22
välisministeerium	„	2.195.504.35

Kokku Mk. 35.747.296.55

Kokku A Mk. 118.305.540.44

B. sama aasta keskasutuste krediitide kogu ülejääkidega kogusummades järgmiselt:

korrallised kulud:

teedeministeerium	Mk.	56.897.485.90
-----------------------------	-----	---------------

erakorralised kulud:

riigikeskasutuste kulud:

haridusministeerium	Mk.	2.602.303.80
siseministeerium	„	2.413.348.48

Kokku Mk. 5.015.652.28

Kokku B Mk. 61.913.138.18

D. lisakrediitide määramisega kogusummas järgmiselt:

erakorralised kulud:

riigikeskasutuste operatsiooni fondid:

kaubandus-tööstusministeerium	Mk.	50.935.768.68
toitlusministeerium	„	26.227.233.75
põllutöoministeerium	„	143.200.—

Kokku Mk. 77.306.202.43

riigikeskasutuste laenukrediidid:

kaubandus-tööstusministeerium	Mk.	1.150.000.—
---	-----	-------------

Kokku D Mk. 78.456.202.43

Kokku kaetakse riigikeskasutustele määratud krediitidest tehtud ülekulusid

Mk. 258.674.881.05

§ 4. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1921. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummad vähendatakse sulgumisele kuuluvate ülejääkide võrra järgmiselt:

korrallised kulud:

Riigikogu	Mk.	2.829.832.73
Riigivanem ja riigikantselei	„	2.769.215.06
riigikontroll	„	2.055.902.93
rahaministeerium	„	327.125.998.41
kaubandus-tööstusministeerium	„	19.578.298.90
toitlusministeerium	„	358.071.23
toitlusministeeriumi likvid. komisjon	„	135.279.—
haridusministeerium	„	8.141.695.94
kohtuministeerium	„	7.970.350.95
siseministeerium	„	21.464.467.56
sõjaministeerium	„	89.198.737.87
põllutöoministeerium	„	30.558.385.66
teedeministeerium	„	61.650.527.01
välisministeerium	„	11.815.185.65
töö-hoolekandeministeerium	„	8.278.537.28

Kokku korrallised kulud Mk. 593.930.386.18

erakorralised kulud:

riigikeskasutuste kulud:

riigikontroll	Mk.	1.991.344.—
rahaministeerium	„	174.749.092.—
kaubandus-tööstusministeerium	„	5.995.345.48
haridusministeerium	„	151.987.64
kohtuministeerium	„	10.977.355.48
siseministeerium	„	1.194.088.46
sõjaministeerium	„	9.529.325.95
teedeministeerium	„	39.368.554.07
välisministeerium	„	<u>1.318.278.42</u>

Kokku erakorralised kulud Mk. 245.275.371.50

Kokku kuulub vähendamisele Mk. 839.205.757.68

maha arvates käesoleva seaduse § 3. peatükkides A ja B ära-

tähendatud summad — kogusummas „ 180.218.678.62

Seega jääb vähendusi Mk. 658.987.079.06

§ 5. Käesoleva seaduse §§ 1. ja 2. tähendatud kulu- ja tulusummade kinnitamine eelarve täitmise aruande korras ei takista tähendatud summade selgitamist vastavate asutuste poolt ja sel puhul kerkinud asjade otsustamist vastavalt seadustele.

Juhataja **K. Einbund**: Päevakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **J. Piiskar**.